

**Pathology of Environmental Policy of the Islamic Republic of Iran Based on Sustainable Development
(with Emphasis on Water Crisis Management)**

Abstract

Today, the water crisis threatens the life of humanity more than any other problem, and most of the environmental problems and bottlenecks are not just a local or even national issue, because due to the interdependence and non-interdependence of the separation of the environment with Macro-social issues such as economics, culture, development, politics and many other material and spiritual aspects of human life, in fact, any environmental problem in any region and even within the contractual borders of a country, can be a problem for the whole world. And be considered human. The issue of this research is how the water crisis in Iran leads to a political and social crisis and what are the consequences. Mismanagement of the water crisis will provide security in Iran by upsetting the social balance that underlies political crises. One of the effects that exacerbates and critical water resource constraints is the local management of water resources without regard to the requirements of integrated water resources management and sustainable development. And the consequences of these effects lead to lack of access to water, reduced biodiversity, water wars between neighbors and other cases mentioned in this study. In this research, based on the pathologies of water policy in Iran, approaches to the principled use of resources have been studied, and on the subject under study, several scientific researches and studies have been done inside and outside the country. However, given the many new environmental challenges, and the growing rejection of water crisis mismanagement, as well as new regional regional concerns, the analysis of relevant variables seems to lead us to new and very valuable points. As a result, resolving the water crisis will be controlled through macro-planning, realistic planning, based on regional and international interactions, and through active water diplomacy, and in the continuation of this issue, role-playing (22:56:01 1400). 07/25) Nikbakht Mehdi: By publishing 12 of the 2 pages of the country, he will play a very important role in hydro-politics and water diplomacy in the Middle East. Otherwise, the issue of water will become a tension and crisis in the country and will create many problems.

key words: Water Crisis Management, Sustainable Development, Environmental Policy of Iran

آسیب‌شناسی سیاست‌گذاری زیست‌محیطی جمهوری اسلامی ایران بر مبنای توسعه پایدار

(با تأکید بر مدیریت آب)

مهدی نیکبخت^۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۴/۱۰

محمد حسن الهی منش^۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۶/۰۷

چکیده

امروزه بحران آب بیش از هر مشکل دیگری، حیات بشریت را تهدید می‌کند و اغلب مشکلات و تنگناهای زیست‌محیطی، صرفاً یک موضوع محلی و یا حتی ملی به شمار نمی‌آیند، زیرا با توجه به وابستگی متقابل و غیر متقابل تفکیک محیط زیست با مباحث کلان اجتماعی از جمله اقتصاد، فرهنگ، توسعه، سیاست و بسیاری دیگر از جنبه‌های مادی و معنوی حیات انسان‌ها، در واقع هر مشکل زیست‌محیطی در هر منطقه و حتی در محدوده مرزهای قراردادی یک کشور، می‌تواند مشکلی برای کل جهان و نوع بشر به شمار آید. مسئله این پژوهش این است که بحران آب در ایران چگونه به بروز بحران سیاسی و اجتماعی منجر می‌شود و چه پیامدهایی دارد. سوء مدیریت بحران آب با بهم ریختن تعادل اجتماعی زمینه‌ساز بحران‌های سیاسی، امنیتی در ایران را فراهم خواهد کرد. یکی از اثراتی که محدودیت منابع آب را تشدید و بحرانی می‌کند، مدیریت محلی منابع آب بدون توجه به الزامات مدیریت یکپارچه منابع آب و توسعه پایدار می‌شود. و عواقب و پیامدهای این اثرات منجر به عدم دسترسی مردم به آب، کاهش تنوع زیستی، وقوع جنگ آب میان همسایه‌ها و موارد دیگری که در این پژوهش ذکر شده است، می‌شود. در این پژوهش بر اساس آسیب‌شناسی‌های صورت گرفته در سیاست‌گذاری آب در ایران، رویکردهایی جهت بهره‌برداری اصولی از منابع مورد بررسی قرار گرفته است و در خصوص موضوع مورد مطالعه، تحقیقات و بررسی‌های علمی متعددی در داخل و خارج صورت گرفته، لیکن با توجه به چالش‌های متعدد و جدید زیست‌محیطی، و رد فزاینده‌ی سوء مدیریت بحران آب و همچنین دغدغه‌های جدید ملی منطقه‌ای، به نظر می‌رسد تجزیه و تحلیل متغیرهای ذی‌ربط ما را به نکات جدید و بسیار ارزنده رهنمود سازد. در نتیجه حل بحران آب از طریق برنامه‌ریزی کلان، واقع‌بینانه، و مبتنی بر تعاملات منطقه‌ای، بین‌المللی، و به وسیله‌ی دیپلماسی فعال آب کنترل خواهد شد و در ادامه همین موضوع، نقش آفرینی (۲۲:۵۶:۰۱) (۲۵/۰۷/۱۴۰۰) نیکبخت مهدی: توسط چاپ ۱۲ از ۲ صفحه کشور در هیدروپولیتیک و دیپلماسی آبی در خاورمیانه بسیار نقش بسزایی خواهد داشت. در غیر این صورت، موضوع آب به یک تنش و بحران، در کشور تبدیل شده و مشکلات عدیده‌ای را ایجاد خواهد کرد.

کلمات کلیدی: مدیریت بحران آب، توسعه پایدار، سیاست‌گذاری زیست‌محیطی ایران

دانشجوی دکتری گروه علوم سیاسی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران.^۱

استادیار گروه علوم سیاسی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران.^۲

مقدمه

اکنون که در آغاز قرن ۲۱ میلادی هستیم مشکل آب بیش از هر مشکل دیگری، حیات بشریت را تهدید می‌کند، این موضوع اگرچه برای برخی از کشورها چندان مسلم و مشهود نیست، ولی برای کشور های بیابان‌زی و خشکی‌مانند ایران، می‌تواند به یک فاجعه‌ی ملی تمام‌عیار تبدیل شود. پدیده خشکسالی به دلیل موقعیت جغرافیایی ایران و قرار گرفتن در کمربند خشک کره زمین، مربوط به گذشته و حال نیست، اما با وجود تعدد نیازها و تصرف‌های بشر، به محیط زیست، و رشد سریع جمعیت، این پدیده روز به روز در حال افزایش است. قرار گرفتن ایران در کمربند خشک کره زمین، به همراه کاهش ذخایر آبی، موضوع خشکسالی را به بحرانی جدی در کشور تبدیل کرده است و محققان در تلاشند با استفاده از فناوری‌های نوین بر این بحران غلبه کنند. طبق بررسی به عمل آمده به دلیل کاهش ذخایر آبی کشور، ایران در شرایط کاملاً بحرانی به سر می‌برد و در سال‌های نه چندان دور، تامین آب به یکی از بزرگ‌ترین چالش‌های کشور تبدیل خواهد شد و طبق برآورد کارشناسان طی ده سال آینده، ایران تنش‌های ناشی از کمبود آب را تجربه خواهد کرد و وارد شرایط بحران آب می‌شود.

بدون تردید مهم‌ترین عامل در بروز تنش‌های سیاسی-اجتماعی قرن ۲۱ چالش آب خواهد بود و در حال حاضر خطری که از جانب بحران‌های قریب‌الوقوعی که در ایران احساس می‌شود، به مراتب بیشتر از وجود دشمنان خارجی و منازعات سیاسی داخلی است. با توجه به اهمیت این موضوع و سوء مدیریت بحران آب در ایران، با بهم ریختن تعادل اجتماعی زمینه‌ساز بحران‌های سیاسی-امنیتی در کشور خواهد شد. در طول ۵۰ سال اخیر در سایه بی‌تدبیری دولت‌ها، انسان جدید، با مکیدن شیرهای جان‌زمین را به یمن ورود انواع ماشین‌آلات تکنولوژیک وجه همت خود قرار داده است و کشورها با سرعتی بسیار چشمگیر و ملموس شاهد فرو رفتن عمق آنها خشکیدن چمه‌سارها، غنات، رودها، دریاها و دریاچه‌ها بوده‌اند و کمتر کشوریست که طعم تلخ بحران آب را نچشیده باشد و کشورهایی مانند ایران که واقع در کمربند خشک زمین هستند، و طبعاً دچار فقر آبی هستند، این بحران را با تمام وجود حس کردند. لذا با در نظر گرفتن موضوعات مطروحه، انجام این پژوهش لازم و ضروری به نظر می‌رسد.

جنبه جدید بودن و نوآوری در پژوهش

هرچند در گذشته به ویژه در سال‌های اخیر، در خصوص موضوع مورد مطالعه تحقیقات و بررسی‌های علمی متعددی در داخل و خارج صورت گرفته، لیکن با توجه به چالش‌های متعدد و جدید زیست‌محیطی، و رد فزاینده‌ی سوء مدیریت بحران آب و همچنین دغدغه‌های جدید ملی منطقه‌ای، به نظر می‌رسد تجزیه و تحلیل متغیرهای ذی‌ربط ما را به نکات جدید و بسیار ارزنده رهنمود سازد.

فرضیه های پژوهش

نا هماهنگی، عدم انسجام، و عدم انتطابق در سیاست گذاری زیست محیطی، در کلیه سطوح محلی، منطقه ای، ملی و بین المللی و همچنین عدم اتخاذ رویکرد علمی، واقعی و تجربی، در سیاست گذاری زیست محیطی و نیز بی توجهی به نظرات کارشناسی، ساختارها و قوانین، به علاوه ی عدم اتخاذ رویکرد سیستمی در سیاست گذاری زیست محیطی و مدیریت بحران آب از مهم ترین آسیب های سیاست گذاری زیست محیطی جمهوری اسلامی ایران بر مبنای توسعه پایدار (با تاکید بر مدیریت بحران آب) می باشد.

روش تحقیق

روش های تحقیق صورت گرفته در این پژوهش اعم از علمی که شامل روش مشاهده و کتابخانه ای بوده است و این روش، بنیان اصلی این پژوهش را شکل داده است و همچنین سایر روش ها مورد استفاده در این پژوهش، شامل رسانه های جمعی و استفاده از وبسایت های متعدد بوده است و نیز از روش قیاسی در جهت مقایسه ی وضعیت خشکسالی سایر کشورها و بررسی وضعیت آینده ایران با سایر کشورها مورد بحث و ق را در کسب بررسی واقع شده است و روش های تحقیق کیفی مورد استفاده در این پژوهش، هرکدام از روش های مورد استفاده به نحوی محقق اطلاعات دست اول، درباره ی موضوع مورد تحقیق یاری میدهند. بدین ترتیب، از اطلاعات جمع آوری شده، توصیفهای تحلیلی، ادراکی حاصل شده است. برای تحلیل مشاهدات صورت گرفته از روش تحلیل محتوای کیفی به روش مقوله بندی قیاسی استفاده گردید. این روش اغلب به صورت تحلیل محتوای هدایت شده یا جهت دار نامیده میشود. علاوه بر مشاهده، بخشی از اطلاعات از تحلیل اسناد مکتوب به دست آمد. به منظور تحلیل اسناد نیز از تکنیک تحلیل محتوا استفاده شد. در این تحقیق واحد تحلیل را جملات تشکیل دادند.

روش تحقیق به کار گرفته شده در این پژوهش، کتابخانه ای بوده است که با مطالعه مقالات و کتابها و سایت های اینترنتی صورت گرفته است و ابزار مورد استفاده در این روش تحقیق، فیش برداری از منابع کتابخوانه ای و مشاهده با حضور در کلاس اساتید بوده است.

فهرست منابع و مآخذ

۱- امینی، محمد تقی، سالار، جمشید، تفکر و ایده استراتژیک، چاپ اول تهران انتشارات پیام نور.

۲- پیشگاه هادیان، حمید، گستره منازعات آب در صرفه ی نیلی آبی و تاثیر آن در اهداف استراتژی جمهوری اسلامی ایران، دفتر مطالعات

سیاسی و بین المللی وزارت امور خارجه، ۱۳۸۲

۳- تقوی، لعبت، مروری بر برنامه ها و سیاست های توسعه در بخش منابع آب و ارائه مدلی جهت سنجش پایداری آن، پایداری و توسعه محیط

زیست، دوره دوم، شماره چهار، زمستان ۱۳۹۴

۴- رضایی، مهدیه، تحلیلی بر نقش برنامه ریزی راهبردی، در آموزش توسعه پایدار، با تاکید بر ابعاد زیست محیطی، علوم و تکنولوژی محیط

زیست، دوره شانزدهم، شماره ویژه ۱۳۹۳

۵- رنانی، محسن، نقش باور ها، ارزش ها و سرمایه های اجتماعی در حکم رانی آب، تهران، اندیشکده ی تدبیر آب، ۱۳۹۴

۶- کلانتری، عیسی، مهاجرت اجباری چهار میلیون نفر بخاطر خشک شدن دریاچه ارومیه، دسترسی در سایت [news/fa.ir.isna://http](http://news/fa.ir.isna://)

۷- ملک محمدی، حمیدرضا، مبانی و اصول سیاست گذاری عمومی، تهران، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی، ۱

مقدمه

اکنون که در آغاز قرن ۲۱ میلادی هستیم مشکل آب بیش از هر مشکل دیگری، حیات بشریت را تهدید می کند، این موضوع اگرچه برای برخی از کشور ها چندان مسلم و مشهود نیست، ولی برای کشور های بیابان زی و خشکی مانند ایران، می تواند به یک فاجعه ی ملی تمام عیار تبدیل شود. پدیده خشکسالی به دلیل موقعیت جغرافیایی ایران و قرار گرفتن در کمربند خشک کره زمین، مربوط به گذشته و حال نیست، اما با وجود تعدد نیاز ها و تصرف های بشر، به محیط زیست، و رشد سریع جمعیت، این پدیده روز به روز در حال افزایش است. قرار گرفتن ایران در کمربند خشک کره زمین، به همراه کاهش ذخایر آبی، موضوع خشکسالی را به بحرانی جدی در کشور تبدیل کرده است و محققان در تلاشند با استفاده از فناوری های نوین بر این بحران غلبه کنند. طبق بررسی به عمل آمده به دلیل کاهش ذخایر آبی کشور، ایران در شرایط کاملا بحرانی به سر می برد و در سال های نه چندان دور، تامین آب به یکی از بزرگ ترین چالش های کشور تبدیل خواهد شد و طبق برآورد کارشناسان طی ده سال آینده، ایران تنش های ناشی از کمبود آب را تجربه خواهد کرد و وارد شرایط بحران آب می شود.

بدون تردید مهم ترین عامل در بروز تنش های سیاسی- اجتماعی قرن ۲۱ چالش آب خواهد بود و در حال حاضر خطری که از جانب بحران های قریب الوقوعی که در ایران احساس می شود، به مراتب بیشتر از وجود دشمنان خارجی و منازعات سیاسی

داخلی است. با توجه به اهمیت این موضوع و سوء مدیریت بحران آب در ایران، با بهم ریختن تعادل اجتماعی زمینه ساز بحران های سیاسی- امنیتی در کشور خواهد شد. در طول ۵۰ سال اخیر در سایه بی تدبیری دولت ها، انسان جدید، با مکیدن شیره ی جان زمین را به یمن ورود انواع ماشین آلات تکنولوژیک وجه همت خود قرار داده است و کشور ها با سرعتی بسیار چشمگیر و ملموس شاهد فرو رفتن عمق آنها خشکیدن چمه سار ها، غنوات، رود ها، دریاها و دریاچه ها بوده اند و کمتر کشوریست که طعم تلخ بحران آب را نچشیده باشد و کشور هایی مانند ایران که واقع در کمربند خشک زمین هستند، و طبعا دچار فقر آبی هستند، این بحران را با تمام وجود حس کردند. لذا با در نظر گرفتن موضوعات مطروحه، انجام این پژوهش لازم و ضروری به نظر می رسد.

جنبه جدید بودن و نوآوری در پژوهش

هرچند در گذشته به ویژه در سال های اخیر، در خصوص موضوع مورد مطالعه تحقیقات و بررسی های علمی متعددی در داخل و خارج صورت گرفته، لیکن با توجه به چالش های متعدد و جدید زیست محیطی، و رد فزاینده ی سوء مدیریت بحران آب و همچنین دغدغه های جدید ملی منطقه ای، به نظر می رسد تجزیه و تحلیل متغیر های ذی ربط مارا به نکات جدید و بسیار ارزنده رهنمود سازد.

فرضیه های پژوهش

نا هماهنگی، عدم انسجام، و عدم انتطابق در سیاست گذاری زیست محیطی، در کلیه سطوح محلی، منطقه ای، ملی و بین المللی و همچنین عدم اتخاذ رویکرد علمی، واقعی و تجربی، در سیاست گذاری زیست محیطی و نیز بی توجهی به نظرات کارشناسی، ساختار ها و قوانین، به علاوه ی عدم اتخاذ رویکرد سیستمی در سیاست گذاری زیست محیطی و مدیریت بحران آب از مهم ترین آسیب های سیاست گذاری زیست محیطی جمهوری اسلامی ایران بر مبنای توسعه پایدار (با تاکید بر مدیریت بحران آب) می باشد.

روش تحقیق

روش های تحقیق صورت گرفته در این پژوهش اعم از علمی که شامل روش مشاهده و کتابخانه ای بوده است و این روش، بنیان اصلی این پژوهش را شکل داده است و همچنین سایر روش ها مورد استفاده در این پژوهش، شامل رسانه های جمعی و استفاده از وبسایت های متعدد بوده است و نیز از روش قیاسی در جهت مقایسه ی وضعیت خشکسالی سایر کشور ها و بررسی

وضعیت آینده ایران با سایر کشورها مورد بحث و ق را در کسب بررسی واقع شده است و روش‌های تحقیق کیفی مورد استفاده در این پژوهش، هرکدام از روش‌های مورد استفاده به نحوی محقق اطلاعات دست اول، دربارهی موضوع مورد تحقیق یاری می‌دهند. بدیترتیب، از اطلاعات جمع‌آوری شده، توصیف‌های تحلیلی، ادراکی حاصل شده است. برای تحلیل مشاهدات صورت گرفته از روش تحلیل محتوای کیفی به روش مقوله بندی قیاسی استفاده گردید. این روش اغلب به صورت تحلیل محتوای هدایت شده یا جهت دار نامیده میشود. علاوه بر مشاهده، بخشی از اطلاعات از تحلیل اسناد مکتوب به دست آمد. به منظور تحلیل اسناد نیز از تکنیک تحلیل محتوا استفاده شد. در این تحقیق واحد تحلیل را جملات تشکیل دادند.

روش تحقیق به کار گرفته شده در این پژوهش، کتابخانه ای بوده است که با مطالعه مقالات و کتاب‌ها و سایت‌های اینترنتی صورت گرفته است و ابزار مورد استفاده در این روش تحقیق، فیش برداری از منابع کتابخوانه ای و مشاهده با حضور در کلاس اساتید بوده است.

فهرست منابع و ماخذ

- ۱- امینی، محمد تقی، سالار، جمشید، تفکر و ایده استراتژیک، چاپ اول تهران انتشارات پیام نور.
- ۲- پیشگاه هادیان، حمید، گستره منازعات آب در صرفه ی نیلی آبی و تاثیر آن در اهداف استراتژی جمهوری اسلامی ایران، دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی وزارت امور خارجه، ۱۳۸۲.
- ۳- تقوی، لعبت، مروری بر برنامه‌ها و سیاست‌های توسعه در بخش منابع آب و ارائه مدلی جهت سنجش پایداری آن، پایداری و توسعه محیط زیست، دوره دوم، شماره چهار، زمستان ۱۳۹۴.
- ۴- رضایی، مهدیه، تحلیلی بر نقش برنامه ریزی راهبردی، در آموزش توسعه پایدار، با تاکید بر ابعاد زیست محیطی، علوم و تکنولوژی محیط زیست، دوره شانزدهم، شماره ویژه ۱۳۹۳.
- ۵- رنانی، محسن، نقش باورها، ارزش‌ها و سرمایه‌های اجتماعی در حکم رانی آب، تهران، اندیشکده ی تدبیر آب، ۱۳۹۴.

۶- کلاتری، عیسی، مهاجرت اجباری چهار میلیون نفر بخاطر خشک شدن دریاچه ارومیه، دسترسی در سایت news/fa.ir.isna://http

۷- ملک محمدی، حمیدرضا، مبانی و اصول سیاست گذاری عمومی، تهران، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی، ۱

مقدمه

اکنون که در آغاز قرن ۲۱ میلادی هستیم مشکل آب بیش از هر مشکل دیگری، حیات بشریت را تهدید می کند، این موضوع اگرچه برای برخی از کشورها چندان مسلم و مشهود نیست، ولی برای کشور های بیابان زی و خشکی مانند ایران، می تواند به یک فاجعه ی ملی تمام عیار تبدیل شود. پدیده خشکسالی به دلیل موقعیت جغرافیایی ایران و قرار گرفتن در کمربند خشک کره زمین، مربوط به گذشته و حال نیست، اما با وجود تعدد نیازها و تصرف های بشر، به محیط زیست، و رشد سریع جمعیت، این پدیده روز به روز در حال افزایش است. قرار گرفتن ایران در کمربند خشک کره زمین، به همراه کاهش ذخایر آبی، موضوع خشکسالی را به بحرانی جدی در کشور تبدیل کرده است و محققان در تلاشند با استفاده از فناوری های نوین بر این بحران غلبه کنند. طبق بررسی به عمل آمده به دلیل کاهش ذخایر آبی کشور، ایران در شرایط کاملا بحرانی به سر می برد و در سال های نه چندان دور، تامین آب به یکی از برزگ ترین چالش های کشور تبدیل خواهد شد و طبق برآورد کارشناسان طی ده سال آینده، ایران تنش های ناشی از کمبود آب را تجربه خواهد کرد و وارد شرایط بحران آب می شود.

بدون تردید مهم ترین عامل در بروز تنش های سیاسی- اجتماعی قرن ۲۱ چالش آب خواهد بود و در حال حاضر خطری که از جانب بحران های قریب الوقوعی که در ایران احساس می شود، به مراتب بیشتر از وجود دشمنان خارجی و منازعات سیاسی داخلی است. با توجه به اهمیت این موضوع و سوء مدیریت بحران آب در ایران، با بهم ریختن تعادل اجتماعی زمینه ساز بحران های سیاسی- امنیتی در کشور خواهد شد. در طول ۵۰ سال اخیر در سایه بی تدبیری دولت ها، انسان جدید، با مکیدن شیره ی جان زمین را به یمن ورود انواع ماشین آلات تکنولوژیک وجه همت خود قرار داده است و کشورها با سرعتی بسیار چشمگیر و ملموس شاهد فرو رفتن عمق آنها خشکیدن چمه سارها، غنات، رودها، دریاها و دریاچه ها بوده اند و کمتر کشوریست که طعم تلخ بحران آب را نچشیده باشد و کشورهایی مانند ایران که واقع در کمربند خشک زمین هستند، و طبعا دچار فقر آبی هستند، این بحران را با تمام وجود حس کردند. لذا با در نظر گرفتن موضوعات مطروحه، انجام این پژوهش لازم و ضروری به نظر می رسد.

جنبه جدید بودن و نوآوری در پژوهش

هرچند در گذشته به ویژه در سال های اخیر، در خصوص موضوع مورد مطالعه تحقیقات و بررسی های علمی متعددی در داخل و خارج صورت گرفته، لیکن با توجه به چالش های متعدد و جدید زیست محیطی، و رد فزاینده ی سوء مدیریت بحران

آب و همچنین دغدغه های جدید ملی منطقه ای، به نظر می رسد تجزیه و تحلیل متغیر های ذی ربط مارا به نکات جدید و بسیار ارزنده رهنمود سازد.

فرضیه های پژوهش

نا هماهنگی، عدم انسجام، و عدم انتطابق در سیاست گذاری زیست محیطی، در کلیه سطوح محلی، منطقه ای، ملی و بین المللی و همچنین عدم اتخاذ رویکرد علمی، واقعی و تجربی، در سیاست گذاری زیست محیطی و نیز بی توجهی به نظرات کارشناسی، ساختار ها و قوانین، به علاوه ی عدم اتخاذ رویکرد سیستمی در سیاست گذاری زیست محیطی و مدیریت بحران آب از مهم ترین آسیب های سیاست گذاری زیست محیطی جمهوری اسلامی ایران بر مبنای توسعه پایدار (با تاکید بر مدیریت بحران آب) می باشد.

روش تحقیق

روش های تحقیق صورت گرفته در این پژوهش اعم از علمی که شامل روش مشاهده و کتابخانه ای بوده است و این روش، بنیان اصلی این پژوهش را شکل داده است و همچنین سایر روش ها مورد استفاده در این پژوهش، شامل رسانه های جمعی و استفاده از وبسایت های متعدد بوده است و نیز از روش قیاسی در جهت مقایسه ی وضعیت خشکسالی سایر کشور ها و بررسی وضعیت آینده ایران با سایر کشور ها مورد بحث و ق را در کسب بررسی واقع شده است و روش های تحقیق کیفی مورد استفاده در این پژوهش، هرکدام از روش های مورد استفاده به نحوی محقق اطلاعات دست اول، درباره ی موضوع مورد تحقیق یاری میدهند. بدین ترتیب، از اطلاعات جمع آوری شده، توصیفهای تحلیلی، ادراکی حاصل شده است. برای تحلیل مشاهدات صورت گرفته از روش تحلیل محتوای کیفی به روش مقوله بندی قیاسی استفاده گردید. این روش اغلب به صورت تحلیل محتوای هدایت شده یا جهت دار نامیده میشود. علاوه بر مشاهده، بخشی از اطلاعات از تحلیل اسناد مکتوب به دست آمد. به منظور تحلیل اسناد نیز از تکنیک تحلیل محتوا استفاده شد. در این تحقیق واحد تحلیل را جملات تشکیل دادند.

روش تحقیق به کار گرفته شده در این پژوهش، کتابخانه ای بوده است که با مطالعه مقالات و کتاب ها و سایت های اینترنتی صورت گرفته است و ابزار مورد استفاده در این روش تحقیق، فیش برداری از منابع کتابخوانه ای و مشاهد با حضور در کلاس اساتید بوده است.

فهرست منابع و ماخذ

- ۱- امینی، محمد تقی، سالار، جمشید، تفکر و ایده استراتژیک، چاپ اول تهران انتشارات پیام نور.
- ۲- پیشگاه هادیان، حمید، گستره منازعات آب در صرفه ی نیلی آبی و تاثیر آن در اهداف استراتژی جمهوری اسلامی ایران، دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی وزارت امور خارجه، ۱۳۸۲.
- ۳- تقوی، لعبت، مروری بر برنامه ها و سیاست های توسعه در بخش منابع آب و ارائه مدلی جهت سنجش پایداری آن، پایداری و توسعه محیط زیست، دوره دوم، شماره چهار، زمستان ۱۳۹۴.
- ۴- رضایی، مهدیه، تحلیلی بر نقش برنامه ریزی راهبردی، در آموزش توسعه پایدار، با تاکید بر ابعاد زیست محیطی، علوم و تکنولوژ محیط زیست، دوره شانزدهم، شماره ویژه ۱۳۹۳.
- ۵- رنانی، محسن، نقش باور ها، ارزش ها و سرمایه های اجتماعی در حکم رانی آب، تهران، اندیشکده ی تدبیر آب، ۱۳۹۴.
- ۶- کلانتری، عیسی، مهاجرت اجباری چهار میلیون نفر بخاطر خشک شدن دریاچه ارومیه، دسترسی در سایت [news/fa/ir.isna://http](http://news/fa/ir.isna/)
- ۷- ملک محمدی، حمیدرضا، مبانی و اصول سیاست گذاری عمومی، تهران، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی، ۱

مقدمه

اکنون که در آغاز قرن ۲۱ میلادی هستیم مشکل آب بیش از هر مشکل دیگری، حیات بشریت را تهدید می کند، این موضوع اگرچه برای برخی از کشور ها چندان مسلم و مشهود نیست، ولی برای کشور های بیابان زی و خشکی مانند ایران، می تواند

به یک فاجعه‌ی ملی تمام عیار تبدیل شود. پدیده خشکسالی به دلیل موقعیت جغرافیایی ایران و قرار گرفتن در کمربند خشک کره زمین، مربوط به گذشته و حال نیست، اما با وجود تعدد نیازها و تصرف‌های بشر، به محیط زیست، و رشد سریع جمعیت، این پدیده روز به روز در حال افزایش است. قرار گرفتن ایران در کمربند خشک کره زمین، به همراه کاهش ذخایر آبی، موضوع خشکسالی را به بحرانی جدی در کشور تبدیل کرده است و محققان در تلاشند با استفاده از فناوری‌های نوین بر این بحران غلبه کنند. طبق بررسی به عمل آمده به دلیل کاهش ذخایر آبی کشور، ایران در شرایط کاملاً بحرانی به سر می‌برد و در سال‌های نه‌چندان دور، تامین آب به یکی از بزرگ‌ترین چالش‌های کشور تبدیل خواهد شد و طبق برآورد کارشناسان طی ده سال آینده، ایران تنش‌های ناشی از کمبود آب را تجربه خواهد کرد و وارد شرایط بحران آب می‌شود.

بدون تردید مهم‌ترین عامل در بروز تنش‌های سیاسی-اجتماعی قرن ۲۱ چالش آب خواهد بود و در حال حاضر خطری که از جانب بحران‌های قریب‌الوقوعی که در ایران احساس می‌شود، به مراتب بیشتر از وجود دشمنان خارجی و منازعات سیاسی داخلی است. با توجه به اهمیت این موضوع و سوء مدیریت بحران آب در ایران، با بهم ریختن تعادل اجتماعی زمینه‌ساز بحران‌های سیاسی-امنیتی در کشور خواهد شد. در طول ۵۰ سال اخیر در سایه بی‌تدبیری دولت‌ها، انسان جدید، با مکیدن شیره‌ی جان زمین را به یمن ورود انواع ماشین‌آلات تکنولوژیک وجه همت خود قرار داده است و کشورها با سرعتی بسیار چشمگیر و ملموس شاهد فرو رفتن عمق آبها خشکیدن چمه‌سارها، غنات، رودها، دریاها و دریاچه‌ها بوده‌اند و کمتر کشوریست که طعم تلخ بحران آب را نچشیده باشد و کشورهایی مانند ایران که واقع در کمربند خشک زمین هستند، و طبعاً دچار فقر آبی هستند، این بحران را با تمام وجود حس کردند. لذا با در نظر گرفتن موضوعات مطروحه، انجام این پژوهش لازم و ضروری به نظر می‌رسد.

جنبه جدید بودن و نوآوری در پژوهش

هرچند در گذشته به ویژه در سال‌های اخیر، در خصوص موضوع مورد مطالعه تحقیقات و بررسی‌های علمی متعددی در داخل و خارج صورت گرفته، لیکن با توجه به چالش‌های متعدد و جدید زیست محیطی، و رد فزاینده‌ی سوء مدیریت بحران آب و همچنین دغدغه‌های جدید ملی منطقه‌ای، به نظر می‌رسد تجزیه و تحلیل متغیرهای ذی‌ربط ما را به نکات جدید و بسیار ارزنده رهنمود سازد.

فرضیه‌های پژوهش

ناهماهنگی، عدم انسجام، و عدم انتطابق در سیاست‌گذاری زیست محیطی، در کلیه سطوح محلی، منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی و همچنین عدم اتخاذ رویکرد علمی، واقعی و تجربی، در سیاست‌گذاری زیست محیطی و نیز بی‌توجهی به نظرات کارشناسی، ساختارها و قوانین، به علاوه‌ی عدم اتخاذ رویکرد سیستمی در سیاست‌گذاری زیست محیطی و مدیریت بحران

آب از مهم ترین آسیب های سیاست گذاری زیست محیطی جمهوری اسلامی ایران بر مبنای توسعه پایدار (با تاکید بر مدیریت بحران آب) می باشد.

روش تحقیق

روش های تحقیق صورت گرفته در این پژوهش اعم از علمی که شامل روش مشاهده و کتابخانه ای بوده است و این روش، بنیان اصلی این پژوهش را شکل داده است و همچنین سایر روش ها مورد استفاده در این پژوهش، شامل رسانه های جمعی و استفاده از وبسایت های متعدد بوده است و نیز از روش قیاسی در جهت مقایسه ی وضعیت خشکسالی سایر کشور ها و بررسی وضعیت آینده ایران با سایر کشور ها مورد بحث و ق را در کسب بررسی واقع شده است و روش های تحقیق کیفی مورد استفاده در این پژوهش، هرکدام از روش های مورد استفاده به نحوی محقق اطلاعات دست اول، دربارهی موضوع مورد تحقیق یاری میدهند. بدین ترتیب، از اطلاعات جمعآوری شده، توصیفهای تحلیلی، ادراکی حاصل شده است. برای تحلیل مشاهدات صورت گرفته از روش تحلیل محتوای کیفی به روش مقوله بندی قیاسی استفاده گردید. این روش اغلب به صورت تحلیل محتوای هدایت شده یا جهت دار نامیده میشود. علاوه بر مشاهده، بخشی از اطلاعات از تحلیل اسناد مکتوب به دست آمد. به منظور تحلیل اسناد نیز از تکنیک تحلیل محتوا استفاده شد. در این تحقیق واحد تحلیل را جملات تشکیل دادند.

روش تحقیق به کار گرفته شده در این پژوهش، کتابخانه ای بوده است که با مطالعه مقالات و کتاب ها و سایت های اینترنتی صورت گرفته است و ابزار مورد استفاده در این روش تحقیق، فیش برداری از منابع کتابخوانه ای و مشاهد با حضور در کلاس اساتید بوده است.

فهرست منابع و ماخذ

- ۱- امینی، محمد تقی، سالار، جمشید، تفکر و ایده استراتژیک، چاپ اول تهران انتشارات پیام نور.
- ۲- پیشگاه هادیان، حمید، گستره منازعات آب در صرفه‌ی نیلی آبی و تاثیر آن در اهداف استراتژی جمهوری اسلامی ایران، دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه، ۱۳۸۲.
- ۳- تقوی، لعبت، مروری بر برنامه‌ها و سیاست‌های توسعه در بخش منابع آب و ارائه مدلی جهت سنجش پایداری آن، پایداری و توسعه محیط زیست، دوره دوم، شماره چهار، زمستان ۱۳۹۴.
- ۴- رضایی، مهدیه، تحلیلی بر نقش برنامه ریزی راهبردی، در آموزش توسعه پایدار، با تاکید بر ابعاد زیست محیطی، علوم و تکنولوژی محیط زیست، دوره شانزدهم، شماره ویژه ۱۳۹۳.

۵- رنانی، محسن، نقش باور ها، ارزش ها و سرمایه های اجتماعی در حکم رانی آب، تهران، اندیشکده ی تدبیر آب، ۱۳۹۴.

۶- کلانتری، عیسی، مهاجرت اجباری چهار میلیون نفر بنخاطر خشک شدن دریاچه ارومیه، دسترسی در سایت news/fa/ir.isna://http

۷- ملک محمدی، حمیدرضا، مبانی و اصول سیاست گذاری عمومی، تهران، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی، ۱